Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

10 май 2017 година*[i]

„Преюдициално запитване — Гражданство на Съюза — Член 20 ДФЕС — Право на пребиваване в държава членка като условие за получаване на социални помощи и детски надбавки — Гражданин на трета държава, полагащ ежедневно и действително грижи за малолетното си дете, гражданин на посочената държава членка — Задължение за гражданина на трета държава да докаже невъзможността на другия родител, който е гражданин на посочената държава членка, да се грижи за детето — Отказ за пребиваване, който може да принуди детето да напусне територията на държавата членка или дори територията на Съюза“

По дело C-133/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Centrale Raad van Beroep (Апелативен съд по дела в областта на социалното осигуряване и публичната служба, Нидерландия) с акт от 16 март 2015 г., постъпил в Съда на 18 март 2015 г., в рамките на производство по дело

H. C. Chavez-Vilchez,

P. Pinas,

U. Nikolic,

X. V. Garcia Perez,

J. Uwituze,

I. O. Enowassam,

A. E. Guerrero Chavez,

Y. R. L. Wip

срещу

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente ’s-Gravenhage,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente ’s-Hertogenbosch,

* Език на производството: нидерландски.

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Rijswijk,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Rotterdam,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: K. Lenaerts, председател, A. Tizzano, заместник-председател, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, E. Juhász, M. Berger, A. Prechal и E. Regan, председатели на състави, A. Rosas (докладчик), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, E. Jarašiūnas и C. G. Fernlund, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: C. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 10 май 2016 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-жи Guerrero Chavez, Enowassam, Uwituze, Garcia Perez, Nikolic, Pinas и Chavez-Vilchez, от E. Cerezo-Weijsenfeld, J. Kruseman, S. Çakici-Reinders и W. Fischer, advocaten,

— за Y. R. L. Wip, от H. de Roo и T. Weterings, advocaten,

— за нидерландското правителство, от C. S. Schillemans и M. K. Bulterman, в качеството на представители,

— за белгийското правителство, от C. Pochet, M. Jacobs и S. Vanrie, в качеството на представители,

— за датското правителство, от C. Thorning, M. Lyshøj и M. Wolff, в качеството на представители,

— за френското правителство, от R. Coesme, в качеството на представител,

— за литовското правителство, от R. Krasuckaitė и V. Čepaitė, в качеството на представители,

— за полското правителство, от B. Majczyna, в качеството на представител,

— за правителството на Обединеното кралство, от V. Kaye, C. Crane и M. Holt, в качеството на представители, подпомагани от D. Blundell и B. Lask, barristers,

— за норвежкото правителство, от I. Jansen и K. Moen, в качеството на представители,

— за Европейска комисия, от D. Maidani и C. Tufvesson както и от G. Wils, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 8 септември 2016 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 20 ДФЕС.

2 Запитването е отправено в рамките на правни спорове, страни по които са, от една страна, г-жа H. C. Chavez-Vilchez и седем други гражданки на трети държави, майки на едно или няколко малолетни деца с нидерландско гражданство, за които те ежедневно и действително полагат грижи, и от друга страна, компетентните нидерландски органи, по повод отхвърлянето на техните молби за социална помощ и детски надбавки, на основание че са нямали право да пребивават в Нидерландия.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Озаглавеният „Определения“ член 2 от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща Директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО (ОВ L 158, 2004 г., стр. 77 и поправки в ОВ L 229, 2004 г., стр. 35 и ОВ L 197, 2005 г., стр. 34; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56) гласи:

„За целите на настоящата директива:

1) „Гражданин на Съюза“ означава лице, което има гражданство на държава членка;

2) „Член на семейство“ означава:

[…]

г) преки роднини по възходяща линия на издръжка, както и такива преки роднини на съпруга/съпругата или партньора, така както е определен в буква б);

3) „Приемаща държава членка“ означава държавата членка, в която гражданинът на Съюза се движи, за да упражни своето право на свободно движение и пребиваване“.

4 Член 3 от същата директива е озаглавен „Бенефициенти“ и параграф 1 от него гласи:

„Настоящата директива се прилага за всички граждани на Съюза, които се движат или пребивават в държава членка, различна от тази, на която са граждани, и за членовете на техните семейства (така, както са определени в член 2, точка 2), които ги придружават или се присъединяват към тях“.

5 Член 5 от Директива 2004/38 е озаглавен „Право на влизане“ и гласи:

„1. Без да се засягат разпоредбите относно документите за пътуване, приложими при контрола на държавните граници, държавите членки дават на гражданите на Съюза разрешение да влизат на тяхна територия с валидна карта за самоличност или паспорт и дават на членовете на семейството, които не са граждани на държава членка, разрешение да влязат на тяхна територия с валиден паспорт.

От гражданите на Съюза не следва да се изискват входни визи или да се налага равностойно задължение.

2. От членовете на семейството, които не са граждани на държава членка, се изисква само да притежават входна виза в съответствие с Регламент (ЕО) № 539/2001 [на Съвета от 15 март 2001 година за определяне на третите страни, чиито граждани трябва да притежават виза, когато преминават външните граници на държавите членки, както и тези, чиито граждани се освободени от това изискване (ОВ L 81, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 97)] или в съответствие с националното законодателство, когато това е необходимо. За целите на настоящата директива притежаването на валидната карта за пребиваване, посочена в член 10, освобождава тези членове на семейството от изискването за виза.

Държавите членки осигуряват на такива лица всички необходими улеснения за получаване на необходимите визи. Тези визи се издават безплатно, в най-кратък срок и въз основа на ускорена процедура.

[…]“.

6 Член 7, параграфи 1 и 2 от посочената директива има следното съдържание:

„1. Всички граждани на Съюза имат право да пребивават на територията на друга държава членка за срок, по-дълъг от три месеца, ако те:

а) са работници или самостоятелно заети лица в приемащата държава членка; или

б) притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето си на пребиваване и притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка; или

в)

— […]

— притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка и убедят съответните национални власти, посредством декларация или други равностойни средства, избрани от тях, че притежават достатъчни финансови средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето си на пребиваване;

г) са членове на семейството, придружаващи или присъединяващи се към гражданин на Съюза, който отговаря на условията, посочени в букви а), б) или в).

2. Правото на пребиваване, предвидено в параграф 1, обхваща и членове на семейството, които не са граждани на държава членка и които придружават или се присъединяват към гражданина на Съюза в приемащата държава членка, при условие че този гражданин на Съюза отговаря на условията, посочени в параграф 1, букви а), б) или в)“.

Нидерландското право

7 Член 1 от Vreemdelingenwet 2000 (Закон за чужденците от 2000 г.), в редакцията, приложима към фактите в главното производство (наричан по-нататък „Законът за чужденците“), гласи следното:

„По смисъла на настоящия закон и на приетите въз основа на него разпоредби:

[…]

д) граждани на Общността са:
1. гражданите на държави — членки на Европейския съюз, които по силата на Договора за създаване на Европейската общност имат право да влизат на територията на друга държава членка и да пребивават в нея;
2. членовете на семейството на лицата, посочени в точка 1, които са граждани на трета страна и които по силата на решение, взето за прилагането на Договора за създаване на Европейската общност, имат право да влизат на територията на държава членка и да пребивават в нея;

[…]“.

8 Член 8 от посочения закон гласи:

„Чужденците пребивават законно в Нидерландия:

[…]

е) като граждани на Общността само доколкото пребиваването им се основава на правна уредба, приета на основание на Договора за създаване на Европейската общност или Договора за Европейското икономическо пространство;

f) само ако до произнасянето по молба за предоставяне на разрешение за пребиваване […] настоящият закон, приета въз основа на него разпоредба или съдебно решение предвижда чужденецът да не бъде отведен принудително до границата на страната до постановяването на решение по молбата;

g) ако до произнасянето по молба за предоставяне на разрешение за пребиваване […], по молба за продължаване на валидността на разрешение за пребиваване […] или по молба за изменение на разрешение за пребиваване, молителят не следва, по силата на този закон или въз основа на разпоредба, приета на основание на този закон, или на съдебно решение, да бъде отведен принудително до границата на страната до постановяването на решение по неговата молба;

h) ако до произнасянето по подадена по административен или по съдебен ред жалба молителят не следва, по силата на този закон или въз основа на разпоредба, приета на основание на този закон, или на съдебно решение, да бъде отведен принудително до границата на страната до постановяването на решение по подадената от него по административен или по съдебен ред молба“.

9 Член 10 от Закона за чужденците предвижда:

„1. Чужденец, който не пребивава законно, не може да претендира право на отпускане на обезщетения и помощи с решение, прието от административен орган. Първо изречение се прилага по аналогия за освобождаванията и разрешенията, предвидени със закон или по силата на обща административна мярка.

2. От параграф 1 може да се направи изключение, ако претендираното право се отнася до професионално обучение, достъп до необходими медицински грижи, предотвратяване на нарушения, представляващи заплаха за общественото здраве, или предоставяне на правна помощ на чужденеца.

3. Решение, с което се уважава претенция, не поражда право на законно пребиваване“.

10 Vreemdelingencirculaire 2000 (Циркулярно писмо от 2000 г. относно чужденците), в редакцията, приложима спрямо споровете в главното производство (наричано по-нататък „циркулярното писмо относно чужденците“), представлява съвкупност от административни разпоредби, приети от Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (държавен секретар по сигурността и правосъдието, Нидерландия). Това циркулярно писмо е общодостъпно и всеки може да се позовава на неговите разпоредби. При разглеждането на молбите за издаване на разрешения за пребиваване компетентният национален орган, в случая Immigratie- en Naturalisatiedienst (Служба по имиграция и натурализация, Нидерландия, наричана по-нататък „IND“), е длъжен да спазва тези разпоредби. Той може да се отклони от тях само ако посочи мотиви, и то в изключителни случаи, които не са били взети предвид при съставянето на посочените разпоредби.

11 Параграф 2.2. от част B от циркулярното писмо относно чужденците гласи:

„Чужденецът пребивава законно по смисъла на […] [Закона за чужденците], ако са изпълнени всички условия, посочени по-долу:

— чужденецът има малолетно или непълнолетно дете, което е нидерландски гражданин,

— чужденецът осигурява издръжката на това дете и живее заедно с него и

— детето би трябвало, ако на чужденеца не бъде предоставено право на пребиваване, да го последва и да напусне територията на Европейския съюз.

Във всеки случай IND не приема, че детето [чийто баща или майка е чужденец] трябва да последва [чуждестранния си родител] и да напусне територията на Европейския съюз, ако има друг родител, който пребивава законно съгласно [Закона за чужденците] или който е нидерландски гражданин, и ако този родител действително е в състояние да се грижи за детето.

При всички случаи IND приема, че другият родител действително е в състояние да се грижи за детето, ако:

— другият родител упражнява родителските права върху детето или все още може да му бъде предоставено упражняването на родителските права и

— другият родител може да се ползва при полагането на грижи и възпитанието на детето от помощ и подкрепа от публични органи или от граждански организации. IND разглежда като такива и всяко обезщетение в пари, предоставено от средства на държавния бюджет, на което нидерландските граждани по принцип имат право в Нидерландия.

При всички случаи IND приема, че другият родител действително не е в състояние да се грижи за детето, ако:

— е задържан или

— докаже, че упражняването на родителските права не може да му бъде предоставено“.

12 По силата на Wet Werk en Bijstand (Закон за труда и социалното подпомагане, наричан по-нататък „Законът за социалното подпомагане“) и на Algemene Kinderbijslagwet (Общ закон за детските надбавки, наричан по-нататък „Законът за детските добавки) родителите, които са граждани на трети държави, трябва да пребивават законно в Нидерландия и следователно да имат право на пребиваване, за да могат да предявяват претенции за социални помощи и детски надбавки.

13 На 1 юли 1998 г. влиза в сила Wet tot wijziging van de Vreemdelingenwet en enige andere wetten teneinde de aanspraak van vreemdelingen jegens bestuursorganen op verstrekkingen, voorzieningen, uitkeringen, ontheffingen en vergunningen te koppelen aan het rechtmatig verblijf van de vreemdeling in Nederland (Закон за изменение на Закона за чужденците и на някои други закони с цел обвързване на предявяваните от чужденците пред административните органи претенции за обезщетения, помощи, освобождавания и разрешения със законното им пребиваване в Нидерландия) от 26 март 1998 г. (Stb. 1998, бр. 203). С този закон в законодателството в областта на социалното подпомагане за чужденците, които не са граждани на Съюза, се въвежда изискването да получат издадено от компетентния орган разрешение за пребиваване, за да могат да бъдат приравнени на нидерландски гражданин, а в Закона за детските надбавки — подобно изискване, за да могат да бъдат считани за осигурени лица.

14 Молбата за издаване на разрешение за пребиваване се подава до IND. Тази служба се произнася по правото на пребиваване от името на държавния секретар по сигурността и правосъдието.

15 Молбите за отпускане на детски надбавки по реда на Закона за детските надбавки се подават до Sociale verzekeringsbank (социалноосигурителна каса, Нидерландия, наричана по-нататък „SvB“).

16 Молбите за отпускане на социална помощ по реда на Закона за социалното подпомагане се подават до общинския съвет по местожителството на заинтересованото лице.

17 Член 11 от Закона за социалното подпомагане гласи:

„1. Всеки пребиваващ в Нидерландия нидерландски гражданин, който на територията на страната се намира или може да се окаже в положение, което не му позволява да задоволява собствените си нужди със собствени средства, има право на публично социално подпомагане.

2. Освен в случаите по член 24, параграф 2 от Директива [2004/38], чужденците, които живеят в Нидерландия и пребивават законно в страната по смисъла на член 8, букви a)—e) и буква l) от [Закона за чужденците], се приравняват на нидерландски граждани по смисъла на параграф 1.

[…]“.

18 Член 16 от Закона за социалното подпомагане гласи

„1. На лице, което няма право на социална помощ, [общинският] съвет може с оглед на всички обстоятелства в конкретния случай, по изключение от настоящия параграф, да предостави социална помощ, ако има сериозни основания за това.

2. Параграф 1 не се прилага спрямо чужденци, различни от посочените в член 11, параграфи 2 и 3“.

19 Съгласно член 6 от Закона за детските надбавки:

„1. Осигурени лица по смисъла на разпоредбите на настоящия закон са:

a) местните лица;

b) лицата, които не са местни, но се облагат с данък върху дохода за извършвана в Нидерландия дейност като заети лица.

2. Не се считат за осигурени чужденците, които не пребивават законно в Нидерландия по смисъла на член 8, букви a)—e) и буква l) от [Закона за чужденците]“.

Споровете в главното производство и преюдициалните въпроси

20 Осемте спора в главното производство се отнасят до молби за отпускане на социални помощи (*bijstandsuitkering*) и на детски надбавки (*kinderbijslag*), подадени до компетентните нидерландски органи съответно на основание на Закона за социалното подпомагане и на Закона за детските надбавки от гражданки на трети държави, които са майки на едно или повече деца с нидерландско гражданство, чиито бащи също са нидерландски граждани. Всички деца са припознати от бащите си, но живеят главно с майките си.

21 Г-жа Chavez-Vilchez е венецуелска гражданка, влязла в Нидерландия с туристическа виза през 2007 г. или 2008 г. От връзката ѝ с нидерландски гражданин на 30 март 2009 г. се ражда дете, което има нидерландско гражданство. Родителите и детето живеят в Германия до юни 2011 г., когато г-жа Chavez-Vilchez и детето ѝ са принудени да напуснат семейното жилище. Те отиват в приемния център за спешно настаняване към община Арнхем (Нидерландия), където пребивават известно време. Оттогава г-жа Chavez-Vilchez упражнява родителските права върху детето си и твърди, че неговият баща не допринася нито за отглеждането, нито за възпитанието му.

22 Г-жа Pinas е суринамска гражданка и е притежавала от 2004 г. разрешение за пребиваване, което ѝ е отнето през 2006 г. Тя е с местожителство в Алмере (Нидерландия) и е майка на четири деца. Едно от децата е родено на 23 декември 2009 г. от връзката ѝ с гражданин. Г-жа Pinas упражнява съвместно с бащата родителските права върху детето си, но родителите живеят разделно, като бащата не допринася за издръжката на детето. Родителите продължават да поддържат контакт, без обаче да е договорен режим за посещения на детето. На 17 май 2011 г. на г-жа Pinas и на децата ѝ е издадено разрешение за пребиваване за определен срок. Поради това са отпуснати детски надбавки, считано от третото тримесечие на 2011 г.

23 През 2003 г. г-жа Nikolic пристига в Нидерландия от бивша Югославия. Гражданството ѝ не е напълно ясно поради липсата на документи за самоличност. През 2009 г. молбата ѝ за издаване на разрешение за пребиваване е отхвърлена. На 26 януари 2010 г. от връзката ѝ с нидерландски гражданин се ражда дете, което е с нидерландско гражданство. Г-жа Nikolic е с местожителство в Амстердам (Нидерландия) и упражнява родителските права върху детето си. Те живеят в приемен център към тяхната община. Г-жа Nikolic посочва, че тя и бащата на детето ѝ нямат възможност да живеят заедно, тъй като той е настанен в дом за юноши, където участва в програма за социален патронаж.

24 Г-жа García Pérez, никарагуанска гражданка, пристига през 2001 г. или 2002 г. от Коста Рика в Нидерландия, придружавана от нидерландски гражданин. На 9 април 2008 г. от връзката им се ражда дете, което е с нидерландско гражданство. Г-жа García Pérez е с местожителство в Харлем (Нидерландия) и живее в приемен център в тази община. Тя упражнява родителските права върху детето си, като неговият баща не плаща издръжка и местожителството му е неизвестно.

25 На 12 декември 2011 г. г-жа Uwituze, руандска гражданка, ражда дете, което има нидерландско гражданство като баща си. Бащата не допринася нито за издръжката, нито за възпитанието на детето. Той е заявил, че не може, нито иска да се грижи за него. Г-жа Uwituze е с местожителство в Хертогенбос (Нидерландия) и живее с детето си в приемен център към общината.

26 Г-жа Wip, суринамска гражданка, ражда две деца, съответно на 25 ноември 2009 г. и на 23 ноември 2012 г. Децата са с нидерландско гражданство като баща си. Родителите са разделени, но бащата поддържа контакт с децата си няколко пъти седмично. Той получава социална помощ и детски надбавки. Не допринася за издръжката на децата, а само превежда детските надбавки на г-жа Wip. През релевантния за спора по главното производство период г-жа Wip е била с местожителство в Амстердам.

27 Г-жа Enowassam, камерунска гражданка, пристига в Нидерландия през 1999 г. От връзката ѝ с нидерландски гражданин на 2 май 2008 г. се ражда дете, което има нидерландско гражданство. Родителите упражняват съвместно родителските права върху детето си, но живеят разделно. Детето е регистрирано на адреса на баща си, но фактически живее при майка си, която живее в приемен център за спешно настаняване към община Хага (Нидерландия). То прекарва три събота и недели от месеца, а понякога и ваканциите при баща си. Бащата плаща месечна издръжка в размер на 200 EUR за детето. Освен това той получава детски надбавки, които превежда на г-жа Enowassam. Работи на пълно работно време и твърди, че поради тази причина не е в състояние да се грижи за детето си.

28 Г-жа Guerrero Chavez, венецуелска гражданка, пристига в Нидерландия на 24 октомври 2007 г. и се връща във Венецуела на 2 ноември 2009 г. През януари 2011 г. тя отново пристига в Нидерландия и понастоящем е с местожителство в Шидам (Нидерландия). От връзката ѝ с нидерландски гражданин на 31 март 2011 г. се ражда дете, което е с нидерландско гражданство. Г-жа Guerrero Chavez живее разделно от бащата на детето си. Той поддържа почти всеки ден контакт с детето, но не е склонен да се грижи за него и допринася за покриването на ограничен дял от разходите за издръжка на детето. Г-жа Guerrero Chavez се грижи ежедневно за детето си и упражнява родителските права върху него.

29 Във всички спорове по главното производство подадените от заинтересованите лица молби за отпускане на социална помощ и детски надбавки са отхвърлени от компетентните нидерландски административни органи, на основание че съгласно националното законодателство заинтересованите нямат никакво право да получават такива помощи и надбавки, тъй като нямат разрешение за пребиваване.

30 През периодите между 2010 г. и 2013 г., за които са поискали да им бъдат отпуснати социални помощи и детски надбавки, нито една от жалбоподателките в главното производство не е имала разрешение за пребиваване в Нидерландия. Докато някои от тях все пак са пребивавали законно на територията на Нидерландия, тъй като са изчаквали решението по молбите им за издаване на разрешение за пребиваване, други са пребивавали там незаконно, но спрямо тях не са били предприети мерки за принудителното отвеждане до границата. На последно място, на жалбоподателките не е било разрешено да работят.

31 Тъй като подадените жалби срещу решенията, с които се отказва предоставянето на поисканите помощи и надбавки, са отхвърлени със съдебни решения, постановени от националните съдилища в първоинстанционни производства, жалбоподателките в главното производство обжалват посочените съдебни решения пред Centrale Raad van Beroep (Апелативен съд по дела в областта на социалното осигуряване и публичната служба, Нидерландия).

32 Запитващата юрисдикция иска да се установи дали в конкретните обстоятелства по всеки отделен случай жалбоподателките — всяка от които е гражданка на трета държава — могат в качеството си на майки на деца, граждани на Съюза, да черпят право на пребиваване от член 20 ДФЕС. Тя счита, че ако случаят е такъв, заинтересованите лица могат да се позоват на разпоредбите на Закона за социалното подпомагане и на Закона за детските надбавки, които допускат законно пребиваващите в Нидерландия чужденци да се считат за нидерландски граждани и при необходимост да получават социална помощ или детски надбавки съгласно посочените закони, без за тази цел да е необходимо решение на IND, с което им се издава разрешение за пребиваване, или документ, който удостоверява, че пребиваването е законно.

33 Според запитващата юрисдикция от решения от 8 март 2011 г., Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124), и от 15 ноември 2011 г., Dereci и др. (C-256/11, EU:C:2011:734), следва, че жалбоподателките в главното производство черпят от член 20 ДФЕС право на пребиваване в Нидерландия, което произтича от правото на пребиваване на техните деца, граждани на Съюза, доколкото те се намират в положение като описаното в посочените решения. По всеки от споровете в главното производство следва да се определи дали обстоятелствата са от такова естество, че тези деца фактически биха били принудени да напуснат територията на Съюза, ако не се предостави право на пребиваване на майка им.

34 Предвид тези обстоятелства запитващата юрисдикция си поставя въпроса какво значение следва да се отдаде в светлината на практиката на Съда на факта, че бащата, който е гражданин на Съюза, пребивава в Нидерландия или в Съюза като цяло.

35 Запитващата юрисдикция освен това посочва, че административните органи, които отговарят за прилагането на Закона за социалното подпомагане и на Закона за детските надбавки, трябва да подложат на самостоятелна преценка обстоятелството дали с оглед на практиката на Съда по член 20 ДФЕС родителят, който е гражданин на трета държава, може да се позовава на тази разпоредба, за да му се признае право на пребиваване. Посочените административни органи, по-точно общинските съвети и SvB, били длъжни въз основа на информацията, съобщена от заинтересованите лица, и на информацията, която при необходимост би могла да им бъде съобщена от тях, съвместно с IND да разгледат и да установят дали от член 20 ДФЕС може да се черпи право на пребиваване в Нидерландия.

36 В това отношение запитващата юрисдикция отбелязва, че на практика различните административни органи тълкуват решения от 8 март 2011 г., Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124), и от 15 ноември 2011 г., Dereci и др. (C-256/11, EU:C:2011:734), ограничително, като приемат, че установената с тези решения съдебна практика е приложима само в случаи, в които в съответствие с обективни критерии бащата не е в състояние да се грижи за детето, тъй като например е задържан, настанен е в специализирано или в болнично заведение или е починал. Извън тези случаи родителят, гражданин на трета държава, трябвало да докаже по убедителен начин, че бащата не може да се грижи за детето, дори евентуално с помощта на трети лица. Тези правила следвали от разпоредбите на циркулярното писмо за чужденците.

37 Запитващата юрисдикция добавя, че във всеки от споровете по главното производство съответните общински съвети, SvB и IND не са приели за релевантен нито факта, че майката, гражданин на трета държава, а не бащата, гражданин на Съюза, ежедневно и действително се грижи за детето, нито естеството на контактите между детето и неговия баща, нито степента, в която последният е допринасял за издръжката и възпитанието на детето, нито пък въпроса

дали бащата е склонен да се грижи за него. Фактът, че бащата не упражнявал родителски права върху детето, също не е приет за релевантен, тъй като не било доказано по убедителен начин, че упражняването на родителските права не е могло да му бъде предоставено. Запитващата юрисдикция си поставя въпроса дали практиката на Съда следва да се тълкува по толкова ограничителен начин.

38 В случай че по всеки от споровете в главното производство Съдът приеме, че самото обстоятелството, че с оглед на ежедневната си издръжка детето зависи от майка си, не представлява определящ критерий за преценката дали детето зависи от майка си в такава степен, че при тези обстоятелства би било принудено да напусне територията на Съюза, ако не ѝ се предостави право на пребиваване, запитващата юрисдикция поставя въпроса кои други обстоятелства по тези спорове могат да бъдат от значение в това отношение.

39 При тези обстоятелства Centrale Raad van Beroep (Апелативен съд по дела в областта на социалната сигурност и публичната служба) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли член 20 ДФЕС да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да откаже право на пребиваване на територията си на гражданин на трета държава, полагащ ежедневно и действително грижи за малолетното си дете, което е гражданин на същата държава членка?

2) От значение ли е за отговора на този въпрос обстоятелството, че този родител не поема изцяло законната, финансовата и/или емоционалната грижа, както и че не е изключена възможността другият родител, който също е гражданин на тази държава членка, действително да е в състояние да се грижи за детето?

3) Трябва ли в този случай родителят, който е гражданин на трета държава, убедително да докаже, че другият родител не е в състояние да поеме родителските грижи за детето, вследствие на което детето би било принудено да напусне територията на Съюза, ако на родителя, който е гражданин на трета държава, бъде отказано право на пребиваване?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

40 В самото начало е важно да се посочи, че независимо от някои сходства, които показват разглежданите в главното производство случаи, те се отличават с редица особености, които следва да се вземат под внимание.

41 Безспорно, както беше отбелязано в точка 30 от настоящото решение, всеки от разглежданите в главното производство случаи се отнася до гражданка на трета държава, която през периодите, за които е отхвърлена нейната молба за предоставяне на детски надбавки или социални помощи, е пребивавала в Нидерландия, без да има разрешение за пребиваване, е майка на поне едно малолетно дете с нидерландско гражданство, което живее с нея, ежедневно и действително е полагала грижи за него и е живеела разделно от бащата на детето, който също е с нидерландско гражданство и е припознал детето.

42 При все това в разглежданите в главното производство положения са налице различия във връзка с отношенията между родителите и децата в контекста на упражняването на родителските права и участието в разходите за издръжка, с положението на майките от гледна точка на тяхното право на пребиваване на територията на Съюза, както и с положението на самите малолетни деца.

43 На първо място, във връзка с отношенията между родителите и децата, от преюдициалното запитване следва, че контактите между децата и техните бащи в отделните случаи са били чести, редки или дори несъществуващи. Така в един от случаите бащата не е могъл да бъде намерен, а в друг той е участвал в програма за социален патронаж. В три от случаите бащата е поемал разходи за издръжката на детето, а в пет други случаи не е допринасял изобщо за издръжката. Докато в два от осемте случая двамата родители са упражнявали съвместно родителските права, в останалите шест случаи само майката ги е упражнявала действително и ежедневно. На последно място, в половината от случаите децата живеят с майките си в приемни центрове за спешно настаняване.

44 На второ място, що се отнася до положението на жалбоподателките в главното производство във връзка с тяхното право да пребиват на територията на Съюза, следва да се отбележи, че междувременно на две от тях е издадено разрешение за пребиваване.

45 Така представителите на г-жа Wip и г-жа Chavez-Vilchez, както и нидерландското правителство са посочили в съдебното заседание, че понастоящем тяхното пребиваване е законно. Всъщност г-жа Wip е получила разрешение за пребиваване в Белгия, където тя работи и живее заедно с дъщеря си. Колкото до г-жа Chavez-Vilchez, през април 2015 г. ѝ е издадено разрешение за пребиваване в Нидерландия на основание член 8 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г., и тя работи в Белгия.

46 На трето място, във връзка с положението на самите малолетни деца следва да се подчертае, че детето на г-жа Chavez-Vilchez е живяло в Германия с двамата си родители до юни 2011 г., преди да се върне в Нидерландия с майка си, която след това подава до нидерландските органи молба за детски надбавки.

47 Малолетните деца на останалите седем жалбоподателки в главното производство обаче никога не са упражнявали своето право на свободно движение преди или през периода, за който се отнасят разглежданите в главното производство молби за социални помощи или за детски надбавки, като от раждането си те са пребивавали в държавата членка, на която са граждани.

48 Както Съдът многократно е постановявал, макар запитващата юрисдикция формално да е свела въпросите си до тълкуването на член 20 ДФЕС, това обстоятелство не е пречка Съдът да ѝ предостави всички насоки за тълкуване на правото на Съюза, които могат да бъдат полезни за решаването на делото, с което тя е сезирана, независимо дали тази юрисдикция е споменала съответните разпоредби във въпросите си (вж. в този смисъл решения от 5 май 2011 г., McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, т. 24, от 19 септември 2013 г., Betriu Montull, C-5/12, EU:C:2013:571, т. 41 и от 10 октомври 2013 г., Alokpa и Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:645, т. 20).

49 В конкретния случай, от една страна, следва да се разгледа положението на детето на г-жа Chavez-Vilchez, както и нейното положение от гледна точка на член 21 ДФЕС и на Директива 2004/38, която цели да улесни упражняването на пряко предоставеното на гражданите на Съюза с член 21, параграф 1 ДФЕС основно лично право на свободно движение и пребиваване на територията на държавите членки, като нейният предмет по-специално е укрепването на това право (в този смисъл вж. по-специално решения от 5 май 2011 г., McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, т. 28 и от 12 март 2014 г., O. И B., C-456/12, EU:C:2014:135, т. 35), и от друга страна, положението на децата на другите жалбоподателки в главното

производство, които непрекъснато — преди и през периода, за който се отнасят разглежданите в главното производство молби за социални помощи или за детски надбавки — са пребивавали със своите майки в държавата членка, на която са граждани, а също и положението на тези жалбоподателки от гледна точка на член 20 ДФЕС.

50 Колкото до детето на г-жа Chavez-Vilchez, то е упражнило правото си на свободно движение, преди майка му да подаде в Нидерландия молба за обезщетения за периодите от 7 юли 2011 г. до края на март 2012 г., тъй като до юни 2011 г. то е пребивавало с родителите си в Германия — държава членка, в която е живеел и работел баща му — преди да се върне, придружавано от майка си, в Нидерландия, държавата членка, на която е гражданин.

51 Както посочва нидерландското правителство в съдебното заседание, макар г-жа Chavez-Vilchez след това да е получила разрешение за пребиваване в Нидерландия, разглеждането на нейното положение и на положението на нейното дете от гледна точка на разпоредбите относно гражданството на Съюза продължава да е от интерес за запитващата юрисдикция, тъй като посоченото разрешение за пребиваване е предоставено след периодите, за които се отнасят разглежданите в главното производство молби за обезщетения.

52 Що се отнася до съществуването на производно право на пребиваване на основание член 21, параграф 1 ДФЕС и Директива 2004/38, Съдът приема, че не всички граждани на трети държави черпят от посочената директива право на влизане и на пребиваване в държава членка, а единствено тези, които по смисъла на член 2, точка 2 от тази директива са „членове на семейството“ на гражданин на Съюза, който е упражнил правото си на свободно движение, като се е установил в държава членка, различна от държавата членка, на която е гражданин (решения от 15 ноември 2011 г., Dereci и др., C-256/11, EU:C:2011:734, т. 56, от 6 декември 2012 г., O и др., C-356/11 и C-357/11, EU:C:2012:776, т. 41 и от 18 декември 2014 г., McCarthy и др., C-202/13, EU:C:2014:2450, т. 36).

53 Съдът освен това е констатирал, че Директива 2004/38 има за цел само да уреди условията за влизане и пребиваване на гражданин на Съюза в държави членки, различни от държавата членка, на която е гражданин. Така разпоредбите на тази директива не позволяват да се изведе производно право на пребиваване в полза на гражданите на трети страни, членове на семейството на гражданин на Съюза, в държавата членка, на която последният е гражданин (вж. в този смисъл решение от 12 март 2014 г., S. и G., C-457/12, EU:C:2014:136, т. 34).

54 При все това Съдът приема, че условията за предоставяне при завръщането на гражданин на Съюза в държавата членка, на която е гражданин, на производно право на пребиваване на основание член 21, параграф 1 ДФЕС на гражданин на трета държава, член на семейството на този гражданин на Съюза, с който последният е пребивавал, единствено в качеството си на гражданин на Съюза в приемащата държава членка, по принцип не би трябвало да са по-стриктни от предвидените в Директива 2004/38 за предоставянето на подобно право на пребиваване на гражданин на трета държава, член на семейството на гражданина на Съюза, който е упражнил своето право на свободно движение, като се е установил в държава членка, различна от тази, на която е гражданин (вж. в този смисъл решение 12 март 2014 г., O. и B., C-456/12, EU:C:2014:135, т. 50).

55 Всъщност, макар Директива 2004/38 да не предвижда подобен случай на завръщане, тя трябва да се приложи по аналогия относно условията за пребиваване на гражданин на Съюза в държава членка, различна от държавата, на която той е гражданин, като се има предвид, че в двата случая гражданинът на Съюза представлява референтното лице, за да може на гражданина на трета държава, член на семейството на този гражданин на Съюза, да се предостави производно право на пребиваване (решение от 12 март 2014 г., O. и B., C-456/12, EU:C:2014:135, т. 50).

56 Запитващата юрисдикция следва да прецени дали условията, установени в Директива 2004/38, по-специално в членове 5—7, които уреждат влизането и пребиваването на територията на държавите членки, са били изпълнени през периода, за който молбите за обезщетение са отхвърлени, поради което г-жа Chavez-Vilchez е можела да претендира производно право на пребиваване на основание член 21 ДФЕС и Директива 2004/38.

57 Ако случаят не е такъв, тогава положението на детето, гражданин на Съюза, и на неговия възходящ роднина, гражданин на трета държава, следва да се разгледа в светлината на член 20 ДФЕС.

58 По отношение на децата на г-жа Wip, които са пребивавали с майка си в Нидерландия в момента, когато тя е поискала да ползва социални помощи за октомври и ноември 2012 г., в съдебното заседание беше посочено, че те понастоящем пребивават с майка си в Белгия, където тя е получила разрешение за пребиваване и където работи. Тъй като тези деца са упражнили правото си свободно да се движат и пребиват като граждани на Съюза в държава членка, различна от държавата, на която са граждани, и тяхната майка е получила разрешение за пребиваване в другата държава членка след периода, за който се отнася спорът в главното производство, все пак е необходимо да се направи преценка дали тяхната майка е можела през разглеждания период да се ползва от производно право на пребиваване по силата на член 20 ДФЕС.

По първия и втория преюдициален въпрос

59 С първия и втория си преюдициален въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество пита дали член 20 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да откаже правото на пребиваване на нейна територия на родител, гражданин на трета държава, полагащ ежедневно и действително грижи за малолетно дете, гражданин на тази държава членка, когато не е изключено, че другият родител, гражданин на същата държава членка, може ежедневно действително да се грижи за детето. Посочената юрисдикция иска да установи дали в това отношение е от значение обстоятелството, че гражданинът на трета държава не поема изцяло законната, финансовата или емоционалната грижа за детето.

60 Съгласно постоянната практика на Съда децата, за които се отнасят споровете по главното производство, могат като граждани на държава членка да предявяват правата, произтичащи от техния статут на граждани на Съюза, предоставен им с член 20 ДФЕС, включително пред държавата членка, на която са граждани (вж. в този смисъл решения от 5 май 2011 г., McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, т. 48, от 15 ноември 2011 г., Dereci и др., C-256/11, EU:C:2011:734, т. 63 и от 6 декември 2012 г., O и др., C-356/11 и C-357/11, EU:C:2012:776, т. 43 и 44).

61 Съдът е приел, че член 20 ДФЕС не допуска национални мерки, включително решения, с които се отказва пребиваване на членове на семейството на гражданин на Съюза и които водят до лишаване на гражданите на Съюза от ефективно упражняване на най-съществената част от правата, предоставени им от статута им на граждани на Съюза (решения от 8 март 2011 г., Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, т. 42 и от 6 декември 2012 г., O и др., C-356/11 и C-357/11, EU:C:2012:776, т. 45).

62 Разпоредбите от Договора относно гражданството на Съюза обаче не предоставят никакво самостоятелно право на гражданите на трета държава. Всъщност евентуалните права, които разпоредбите на Договора относно гражданството на Съюза предоставят на гражданите на трети държави, не са техни собствени права, а са производни от правата на гражданина на Съюза. Целта и смисълът на тези производни права се откриват в констатацията, че отказът да

бъдат признати би могъл да накърни свободата на движение на гражданина на Съюза (решения от 13 септември 2016 г., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, т. 72 и 73, от 13 септември 2016 г., CS, C-304/14, EU:C:2016:674, т. 27 и 28 и цитираната съдебна практика).

63 В това отношение Съдът вече е констатирал, че съществуват някои съвсем особени случаи, при които, въпреки че не се прилагат разпоредбите на вторичното право относно правото на пребиваване на граждани на трети държави и въпреки че съответният гражданин на Съюза не е се е възползвал от свободата си на движение, на гражданина на трета държава, член на семейството на този гражданин на Съюза, все пак трябва да се признае право на пребиваване, тъй като в противен случай полезното действие на гражданството на Съюза би било накърнено, ако в резултат от отказа да се признае такова право посоченият гражданин на Съюза се окаже фактически принуден да напусне територията на Съюза като цяло и по този начин бъде лишен от възможността действително да се ползва от най-съществената част от правата, които му предоставя този статут (вж. в този смисъл решения от 8 март 2011 г., Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, т. 43 и 44, от 15 ноември 2011 г., Dereci и др., C-256/11, EU:C:2011:734, т. 66 и 67, от 13 септември 2016 г., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, т. 74 и от 13 септември 2016 г., CS, C-304/14, EU:C:2016:674, т. 29).

64 За посочените по-горе случаи е характерно, че макар да се уреждат от нормативни актове, чието приемане по принцип е от компетентността на държавите членки — а именно от нормативните актове относно правото на влизане и пребиваване на гражданите на трети държави извън приложното поле на разпоредбите на вторичното право на Съюза, които при определени условия предвиждат предоставянето на такова право — те все пак са неразривно свързани със свободата на движение и пребиваване на гражданин на Съюза, което не допуска на посочените граждани на трети държави да бъде отказано право на влизане и пребиваване в държавата членка, в която пребивава гражданинът на Съюза, за да не бъде накърнена тази свобода (решения от 13 септември 2016 г., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, т. 75 и от 13 септември 2016 г., CS, C-304/14, EU:C:2016:674, т. 30 и цитираната съдебна практика).

65 В настоящия случай, ако отказът за издаване на разрешение за пребиваване на гражданите на трети държави, за които става въпрос в главното производство, би довело до напускането на територията на Съюза от заинтересованите лица — като запитващата юрисдикция следва да провери това обстоятелство — това би могло да доведе до ограничаване на правата, които предоставя на децата им статутът на гражданин на Съюза, по-специално на правото на пребиваване, тъй като е възможно посочените деца да се окажат принудени да придружат своите майки и следователно да напуснат територията на Съюза като цяло. Така евентуалното задължаване на майките да напуснат територията на Съюза би лишило техните деца от възможността действително да се ползват от най-съществената част от правата, свързани със статута на гражданин на Съюза, въпреки че са им предоставени от този статут (вж. в този смисъл решение от 13 септември 2016 г., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, т. 78 и цитираната съдебна практика).

66 Нидерландското правителство обаче твърди, че самият факт, че родител, гражданин на трета държава, ежедневно се грижи за детето и поема, макар само отчасти, законната, финансовата или емоционалната грижа за него, не позволява автоматично да се приеме, че детето, гражданин на Съюза, би било принудено да напусне територията на Съюза, ако на посочения гражданин на трета държава е било отказано правото на пребиваване. Обстоятелството, че другият родител, който също е гражданин на Съюза и може да се грижи за детето, се намира на територията на държавата членка, чийто гражданин е детето, или на територията на Съюза като цяло, представлявал важен фактор за тази преценка.

67 Нидерландското правителство посочва, че при определени обстоятелства компетентните национални органи приемат за установено, че родителят, гражданин на Съюза, не може или не е в състояние да се грижи за детето. Такъв е случаят, когато посоченият родител е починал или

не може да бъде намерен, когато е задържан, настанен е или се намира в болнично заведение за продължително лечение, когато въз основа на обективни източници като удостоверение от полицията или от служба за подпомагане на младежта се установи, че посоченият родител не е в състояние да се грижи за детето, и на последно място, когато неговата молба да му бъде предоставено упражняването на родителските права, дори съвместно, е била отхвърлена по съдебен ред.

68 В това отношение е важно да се припомни, че в решение от 6 декември 2012 г., O и др. (C-356/11 и C-357/11, EU:C:2012:776, т. 51 и 56), Съдът приема за обстоятелства, които са от значение за преценката дали отказът да се признае право на пребиваване на гражданин на трета държава, който е родител на дете, гражданин на Съюза, води до лишаването на последния от ефективното упражняване на правата, предоставени му от неговия статут, въпроса за упражняването на родителските права, както и обстоятелството дали законната, финансовата или емоционалната грижа за детето се поема от родителя, гражданин на трета държава.

69 Във връзка с последното обстоятелство Съдът е посочил, че именно отношението на зависимост между малолетния гражданин на Съюза и гражданина на трета страна, на когото е отказано право на пребиваване, може да постави под въпрос полезното действие на гражданството на Съюза, след като точно тази зависимост би довела до това гражданинът на Съюза да е фактически принуден да напусне територията не само на държавата членка, на която е гражданин, но и на Съюза като цяло в резултат на подобно решение за отказ (вж. в този смисъл решения от 8 март 2011 г., Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, т. 43 и 45, от 15 ноември 2011 г., Dereci и др., C-256/11, EU:C:2011:734, т. 65—67, както и от 6 декември 2012 г., O и др, C-356/11 и C-357/11, EU:C:2012:776, т. 56).

70 В настоящия случай, за да се прецени опасността съответното дете, гражданин на Съюза, да бъде принудено да напусне територията на Съюза и по този начин да бъде лишено от ефективното упражняване на най-съществената част от правата, предоставени му от член 20 ДФЕС, ако на неговия родител, гражданин на трета държава, не бъде предоставено право на пребиваване във въпросната държава членка, е важно по всеки от споровете в главното производство да се установи кой родител действително се грижи за детето и дали съществува действително отношение на зависимост между детето и родителя, гражданин на трета държава. В рамките на тази преценка компетентните органи трябва да вземат предвид правото на зачитане на семейния живот, установено в член 7 от Хартата за основните права на Европейския съюз, като посоченият член трябва да се разглежда във връзка със задължението да се вземе предвид висшият интерес на детето, признат в член 24, параграф 2 от посочената Харта.

71 За целите на тази преценка обстоятелството, че другият родител, гражданин на Съюза, действително може и е готов сам да поеме ежедневната и действителна грижа за детето, е релевантно, но само по себе си не е достатъчно, за да може да се установи, че между родителя, гражданин на трета държава, и детето не съществува отношение на зависимост от такова естество, че последното би било принудено да напусне територията на Съюза, ако на посочения гражданин на трета държава бъде отказано право на пребиваване. Всъщност тази констатация трябва да се направи, като с оглед на висшия интерес на заинтересованото дете се вземат предвид всички обстоятелства в конкретния случай, по-специално неговата възраст, физическото и емоционалното му развитие, степента на емоционална обвързаност както с родителя, гражданин на Съюза, така и с родителя, гражданин на трета държава, а също и опасността, която раздялата с последния би породила за душевното равновесие на детето.

72 По изложените съображения на първия и втория въпрос следва да се отговори, че член 20 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че за да се прецени дали дете, гражданин на Съюза, би било принудено да напусне територията на Съюза като цяло и по този начин би било лишено от ефективното упражняване на най-съществената част от предоставените му от посочения член права, ако на неговия родител, гражданин на трета държава, е отказано признаването на право

на пребиваване във въпросната държава членка, обстоятелството, че другият родител, гражданин на Съюза, действително може и е готов да поеме сам ежедневната действителна грижа за детето, е релевантно, но не е достатъчно, за да може да се установи, че между родителя, гражданин на трета държава, и детето няма отношение на зависимост от такова естество, че в случай на такъв отказ последното би било подложено на подобна принуда. Тази преценка трябва да се основава върху отчитането с оглед на висшия интерес на детето на всички обстоятелства в конкретния случай, по-специално неговата възраст, физическото и емоционалното му развитие, степента на емоционална обвързаност както с родителя, гражданин на Съюза, така и с родителя, гражданин на трета държава, а също и опасността, която раздялата с последния би породила за неговото душевно равновесие.

По третия преюдициален въпрос

73 С третия си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 20 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да постави правото на пребиваване на нейна територия на гражданин на трета държава, родител на малолетно дете, гражданин на тази държава членка, за което ежедневно и действително се грижи, в зависимост от задължението посоченият гражданин да докаже, че другият родител, гражданин на посочената държава членка, не е в състояние ежедневно и действително да се грижи за детето.

74 Според нидерландското правителство съгласно признатия в правото на Съюза общ принцип, че лицето, което се позовава на дадени права, трябва да докаже, че тези права са приложими към неговото положение (вж. в този смисъл решения от 8 май 2013 г., Alarape и Tijani, C-529/11, EU:C:2013:290, т. 38 и от 16 януари 2014 г., Reyes, C-423/12, EU:C:2014:16, т. 25—27), жалбоподателите в главното производство носят доказателствената тежест за съществуването на право на пребиваване, произтичащо от член 20 ДФЕС. Те следва да докажат, че поради обективни пречки, които препятстват родителя, гражданин на Съюза, действително да се грижи за детето, то до такава степен зависи от родителя, гражданин на трета държава, че непризнаването на право на пребиваване на последния би имало за последица принуждаването на детето фактически да напусне територията на Съюза.

75 В това отношение следва да се отбележи, че в случай че гражданин на трета държава, който е родител на малолетно дете, гражданин на държава членка, за което ежедневно и действително се грижи, иска компетентните органи на тази държава членка да му признаят производно право на пребиваване на основание член 20 ДФЕС, той следва да представи доказателства, които позволяват да се прецени дали са изпълнени условията за прилагане на посочения член, по-специално доказателства, установяващи, че решение, с което се отказва правото на пребиваване на родител, гражданин на трета държава, би лишило детето от ефективното упражняване на съществената част от правата, свързани със статута на граждани на Съюза, принуждавайки го да напусне територията на Съюза като цяло.

76 Както обаче посочва Европейската комисия, макар по принцип родителят, гражданин на трета държава, да трябва да представи доказателства, за да докаже, че черпи право на пребиваване от член 20 ДФЕС, по-специално доказателства, с които се установява, че ако се откаже пребиваване, детето би било принудено да напусне територията на Съюза, при преценката на условията, необходими за да се ползва този гражданин от правото на пребиваване, компетентните национални органи трябва да следят прилагането на националната правна уредба относно доказателствената тежест като разглежданата в споровете по главното производство да не накърнява полезното действие на член 20 ДФЕС.

77 Така прилагането на такава национална правна уредба относно доказателствената тежест не освобождава органите на съответната държава членка от задължението въз основа на представените доказателства от страна на гражданина на трета държава да направят

необходимите проверки, за да установят къде живее родителят, гражданин на посочената държава членка, и за да проверят, от една страна, дали той действително може и е готов сам да поеме ежедневната и действителна грижа за детето, и от друга страна, дали между детето и родителя, гражданин на трета държава, съществува отношение на зависимост от такова естество, че решение, с което на последния се отказва да се предостави право на пребиваване, би лишило детето от ефективно упражняване на най-съществената част от правата, свързани с неговия статут на гражданин на Съюза, принуждавайки го да напусне територията на Съюза като цяло.

78 По изложените съображения на третия въпрос следва да се отговори, че член 20 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че допуска държава членка да постави правото на пребиваване на нейна територия на гражданин на трета държава, който е родител на малолетно дете, гражданин на посочената държава членка, за което ежедневно и действително се грижи, в зависимост от задължението посоченият гражданин да представи доказателства, които позволяват да се установи, че решение, с което се отказва право на пребиваване на родителя, гражданин на трета държава, би лишило детето от ефективното упражняване на съществената част от правата, свързани със статута на гражданин на Съюза, принуждавайки го да напусне територията на Съюза като цяло. Компетентните органи на съответната държава членка следва обаче въз основа на представените от страна на гражданина на трета държава доказателства да направят необходимите проверки, за да могат да преценят с оглед на всички обстоятелства в конкретния случай дали дадено решение за отказ би имало такива последици.

По съдебните разноски

79 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

1) **Член 20 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че за да се прецени дали дете, гражданин на Европейския съюз, би било принудено да напусне територията на Съюза като цяло и по този начин би било лишено от ефективното упражняване на най-съществената част от предоставените му от посочения член права, ако на неговия родител, гражданин на трета държава, е отказано признаването на право на пребиваване във въпросната държава членка, обстоятелството, че другият родител, гражданин на Съюза, действително може и е готов да поеме сам ежедневната и действителна грижа за детето, е релевантно, но не е достатъчно, за да може да се установи, че между родителя, гражданин на трета държава, и детето няма отношение на зависимост от такова естество, че в случай на такъв отказ последното би било подложено на подобна принуда. Тази преценка трябва да се основава върху отчитането с оглед на висшия интерес на детето на всички обстоятелства в конкретния случай, по-специално неговата възраст, физическото и емоционалното му развитие, степента на емоционална обвързаност както с родителя, гражданин на Съюза, така и с родителя, гражданин на трета държава, а също и опасността, която раздялата с последния би породила за неговото душевно равновесие.**

2) **Член 20 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че допуска държава членка да постави правото на пребиваване на нейна територия на гражданин на трета държава, който е родител на малолетно дете, гражданин на посочената държава членка, за което ежедневно и действително се грижи, в зависимост от задължението посоченият**

гражданин да представи доказателства, които позволяват да се установи, че решение, с което се отказва право на пребиваване на родителя, гражданин на трета държава, би лишило детето от ефективното упражняване на съществената част от правата, свързани със статута на гражданин на Съюза, принуждавайки го да напусне територията на Съюза като цяло. Компетентните органи на съответната държава членка следва обаче въз основа на представените от страна на гражданина на трета държава доказателства да направят необходимите проверки, за да могат да преценят с оглед на всички обстоятелства в конкретния случай дали дадено решение за отказ би имало такива последици.

Подписи

i — В точка 78 от мотивите и в точка 2 от диспозитива са нанесени езикови промени след първоначалната електронна публикация на този текст.